

Organische stof, de kern van bodemkwaliteit voor de aardappel

Wageningen Potato Centre

20 september 2017

Janjo de Haan

Persoonlijke introductie

Janjo de Haan

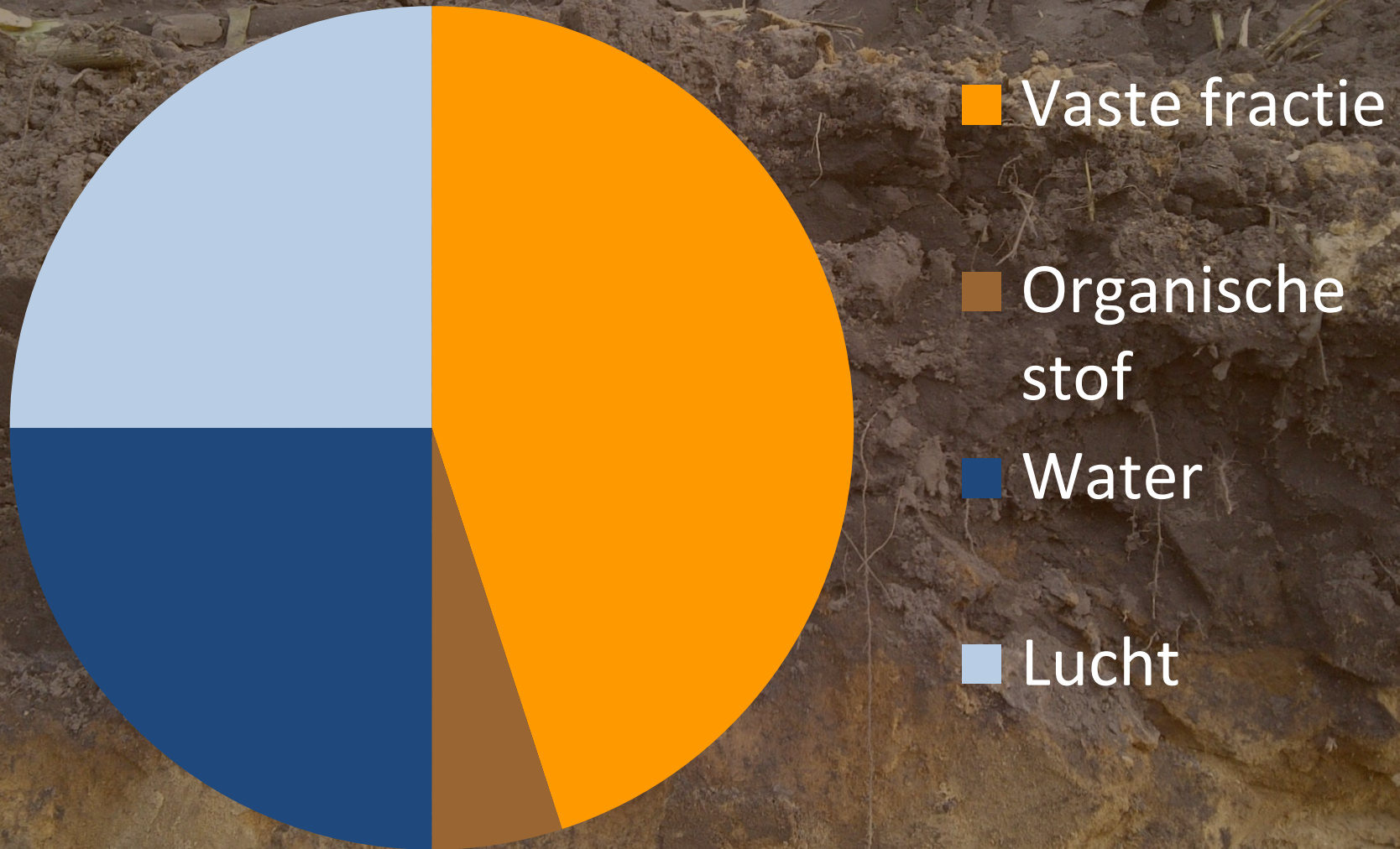

- Onderzoeker Bodem Water Bemesting
- Akkerbouw en groententeelt
- Praktische en duurzame oplossingen
- Samenwerking
- Kenniscirculatie
- Secretaris Commissie Bemesting Akkerbouw Vollegrondsgroenten
Handboekbodemenbemesting.nl
- Projectleider systeemprojecten bodem
Bodemkwaliteit op Zand
Bodemkwaliteit Veenkoloniën
- Programmaleider Teelt de grond uit

Bodem als substraat voor plantengroei

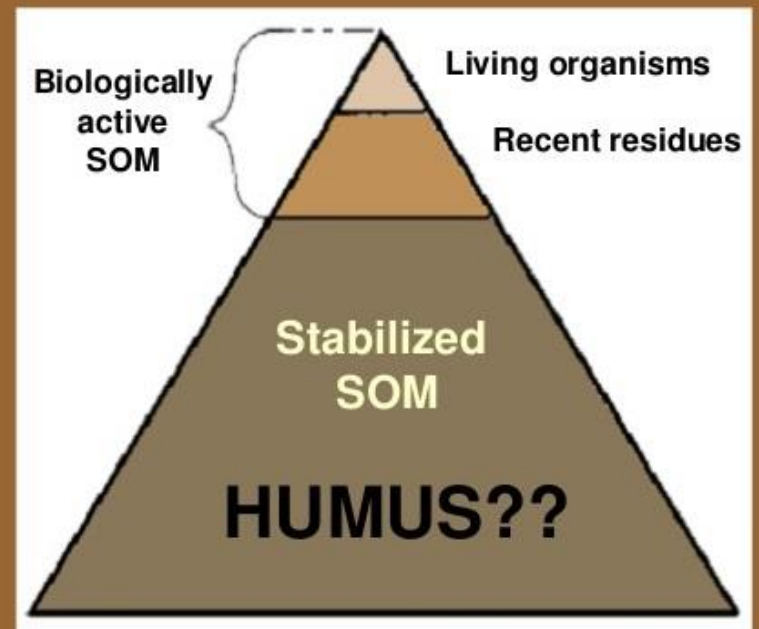
De bodem en organische stof

Wat is organische stof

- Dood organisch materiaal in de bodem
Plantaardig en dierlijk
- Humus
  - Traag afbreekbare deel van de organische stof
  - Bestaat uit o.a. humine, fulvozuren, humuszuren
- Afbraak door micro-organismen

SOM is a complex mixture

Organische stof, het bruine goud?

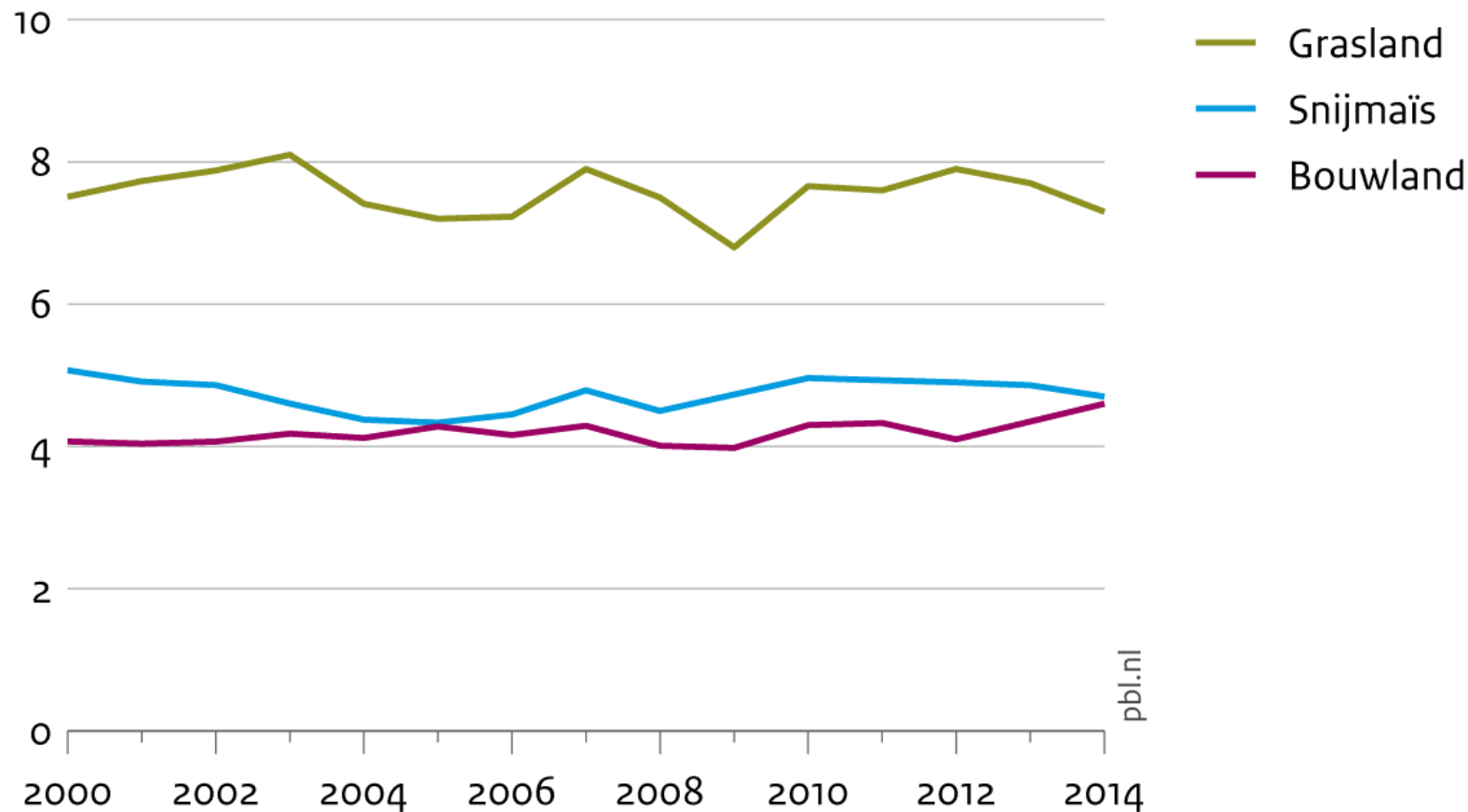
Ook potentieel negatieve effecten

- Nutriëntenverliezen naar lucht, water
- Onvoorspelbare mineralisatie
- Minder werkbare dagen
- Methaanemissie

Hoe veel organische stof is nodig in de bodem?

- Geen duidelijke streefwaarden in NL
- Afhankelijk van functie organische stof
- Vuistregels:
  - Duinzand 1%
  - Dekzand 2%
  - Löss 2.5%
  - Jonge zeeklei 2%
  - Rivierklei 3%

Is het organisch stofgehalte in Nederland gedaald?

Bron: Eurofins Agro

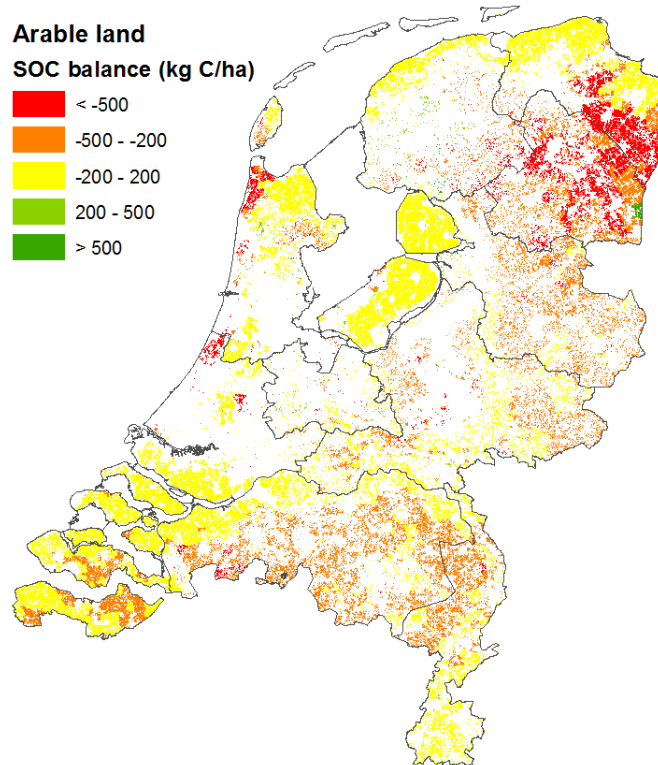
Bron: PBL

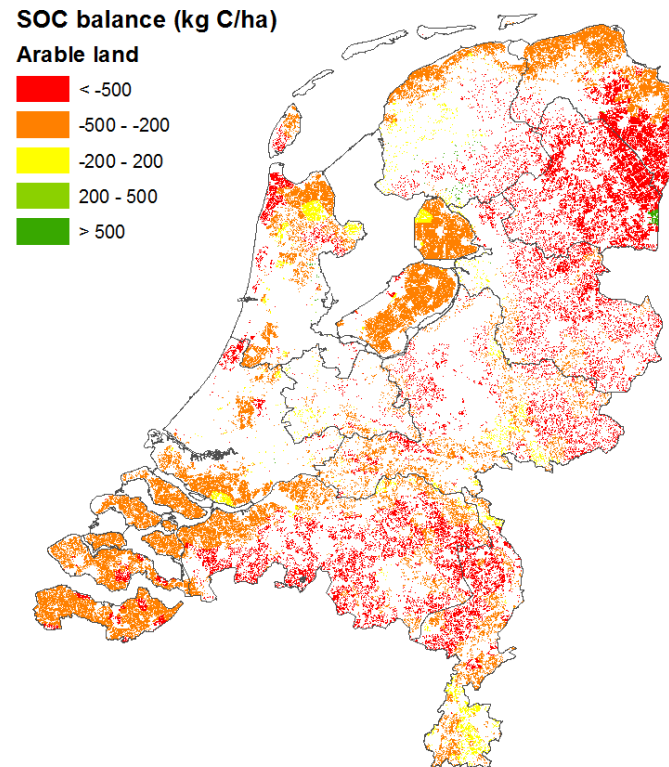
Daalt het organische stof gehalte in toekomst?

Modelberekeningen (Roth-C) organische stof balans akkerbouw Nederland

huidige temperatuur

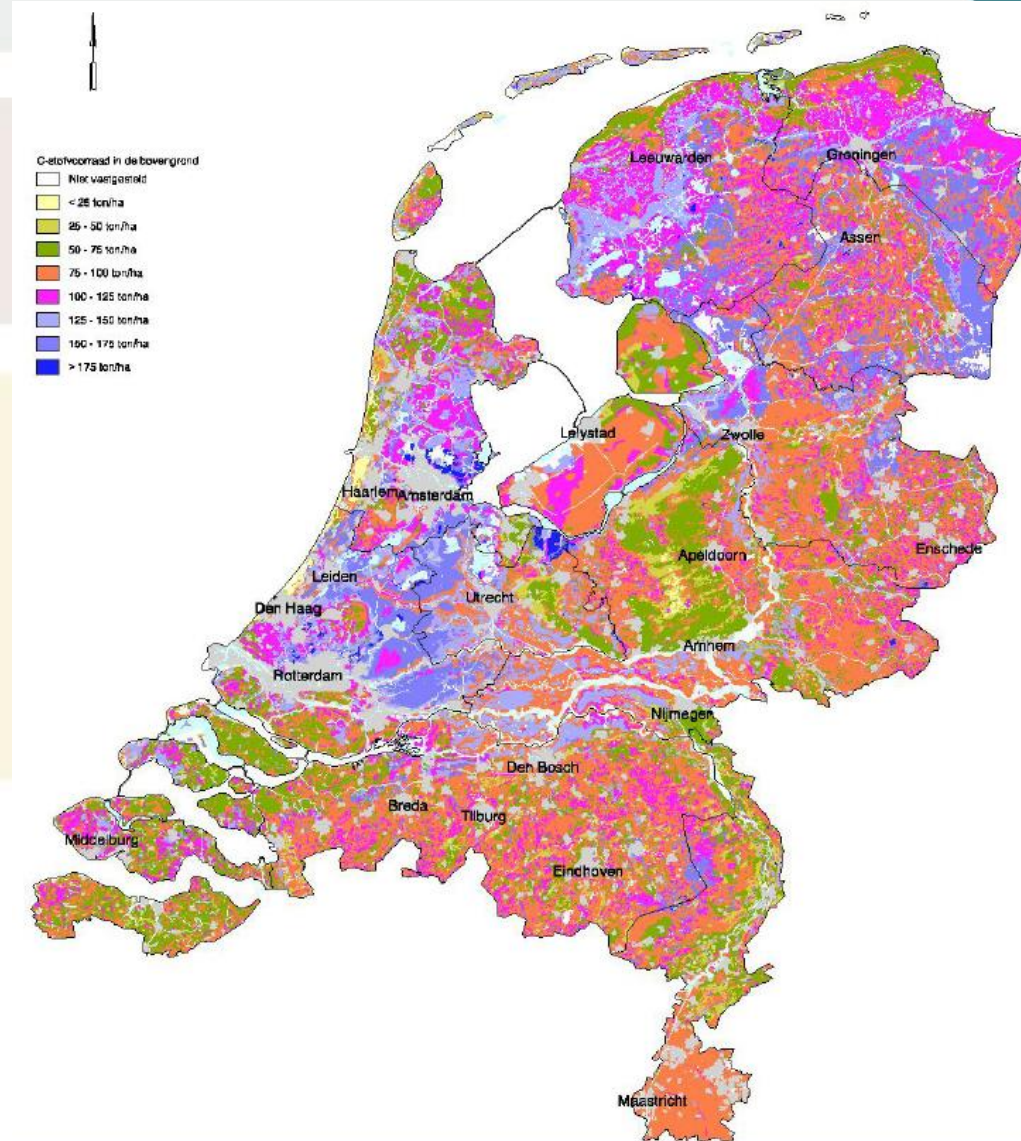

temperatuurstijging 2 °C

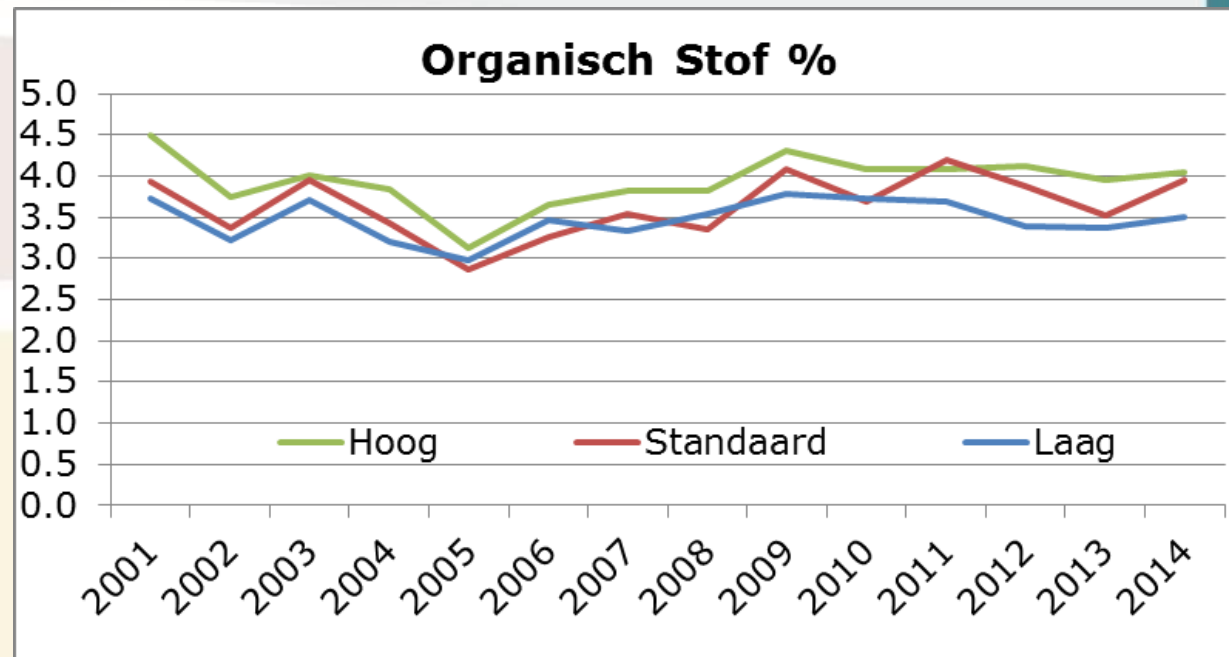
Is organisch stofgehalte een goede maat voor bodemvruchtbaarheid

- Grote variatie binnen NL en regio's
- Geen directe relatie met productie
- Lastig op korte termijn te veranderen

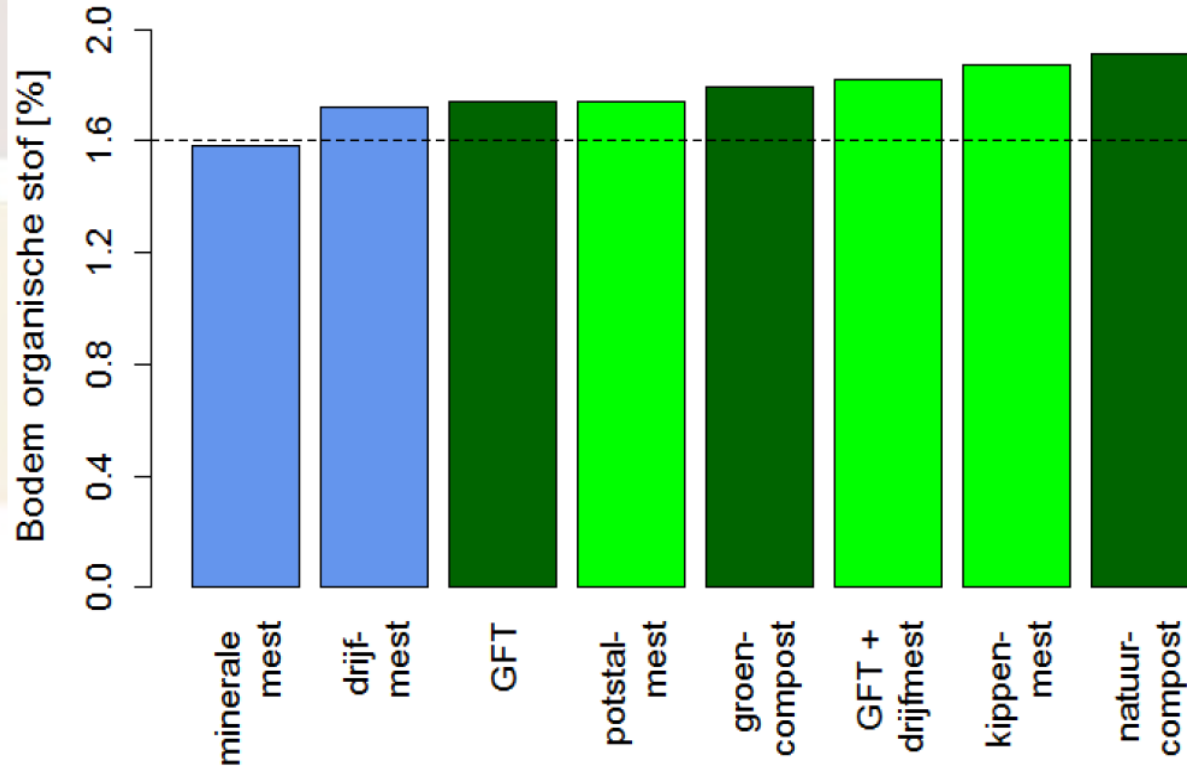
Organische stofgehalte geen goede maat voor bodemvruchtbaarheid

- Geen zichtbare trends op korte termijn
- Relatief grote meetfout

O.S. aanvoer	Start	Na 30 jaar	Na 30 jaar +compost
BIO-Hoog	3.7	3.9	4.6
Standaard	3.7	3.7	4.35
Laag	3.7	3.45	4.1

Mest als kans, 12 jaar

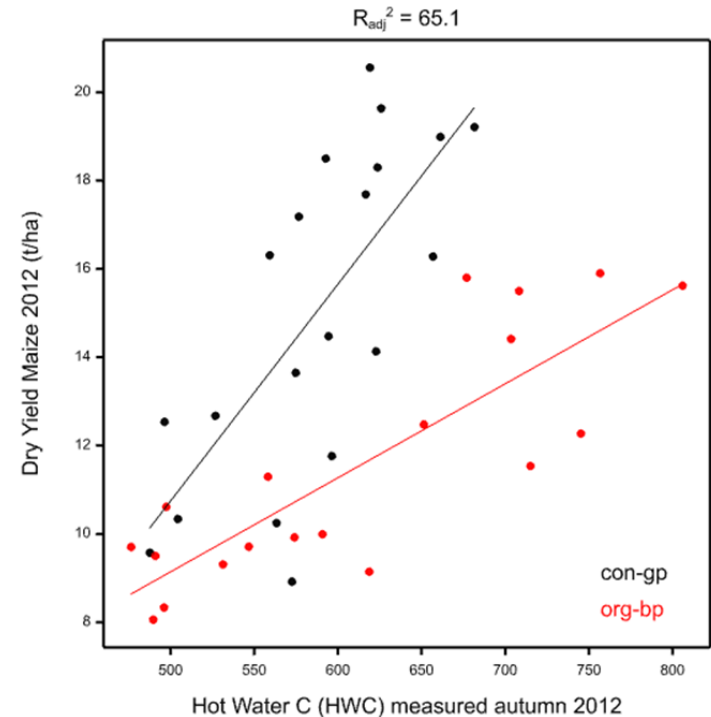
Niet alleen o.s.-
kwantiteit maar
ook kwaliteit
belangrijk!

Verandering
bodem o.s. -
kwantiteit gaat
langzaam

LBI, Timmermans et al 2016

Wat is een goede maat voor organische stof in de bodem

- Metingen in onderzoek
  - Hot water carbon
  - Potentiele koolstof mineralisatie
  - DOC: dissolved, organic carbon
  - ...
- Aanvoer organische stof
  - Effectieve organische stof

Effectieve organische stof

Is de organische stof uit mest, compost, gewasresten en groenbemesters die één jaar na toediening nog over is.

- Gewasresten / groenbemesters 10-30%
- Mest 30-70%
- Compost 60-90%

Hoeveel organische stof bevat de bodem?

(bouwvoor 25 cm, 3% organische stof)

- Volume grond 1 ha:
  - $10\,000\text{ m}^2 * 0.25\text{ m} =$ **2 500 m³**
- Gewicht grond 1 ha:
  - $2\,500\text{ m}^3 * 1.4\text{ ton/m}^3 =$ **3 500 ton**
- Gewicht organische stof 1 ha:
  - $3\,500\text{ ton / ha} * 3\% =$ **105 000 kg**
- Jaarlijkse afbraak organische stof ca. 2%
  - $105\,000 * 2\% =$ **2100 kg**

Effectieve organische stofaanvoer

www.handboekbodemenbemesting.nl

Gewasresten/ groenbemesters (kg/ha)

- Aardappel 815-870
- Granen 1300-1700
- Granen + stro 1900-2500
- Overige gewassen
300-1300
- Gras 1 jaar 1200
- Gras 3 jaar 4000
- Groenbemesters
800-1200

Mest en compost (kg/ton)

- Varkensdrijfmest 26
- Runderdrijfmest 50
- Vaste mest 106
- GFT-Compost 182

Rekenvoorbeeld Veenkoloniën

(kg EOS/ha)

Gewassen

- Aardappel 815
- Suikerbiet 1275
- Aardappel 815
- Zomergerst 1310

Gemiddeld 1050

Groenbemester/gewasresten

- Japanse haver 840
- Stro inwerken 630

Per jaar 210/160

Mest

- Bij 60 kg/ha fosfaat
- Varkensdrijfmest 400
  - Runderdrijfmest 2000

Compost

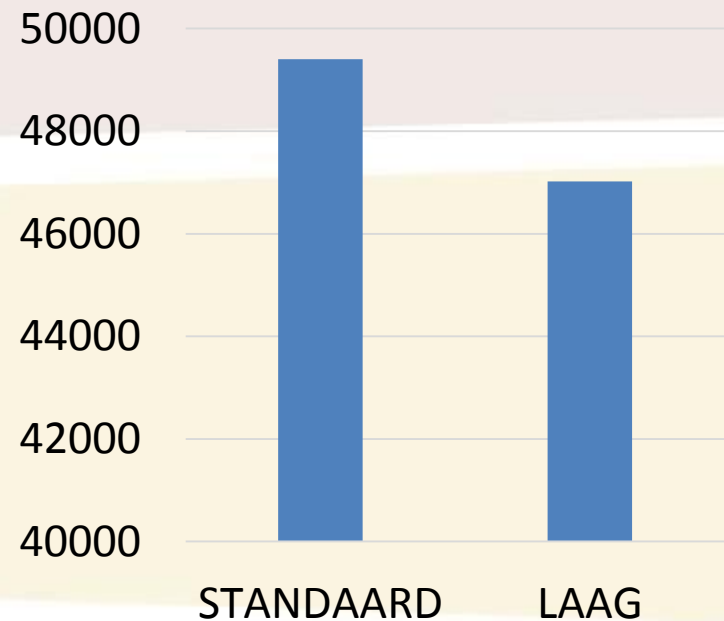
- GFT-Compost 10 t/ha 1800
(ca. 20 kg/ha fosfaat)

Wat is het effect van organische stof op opbrengst?

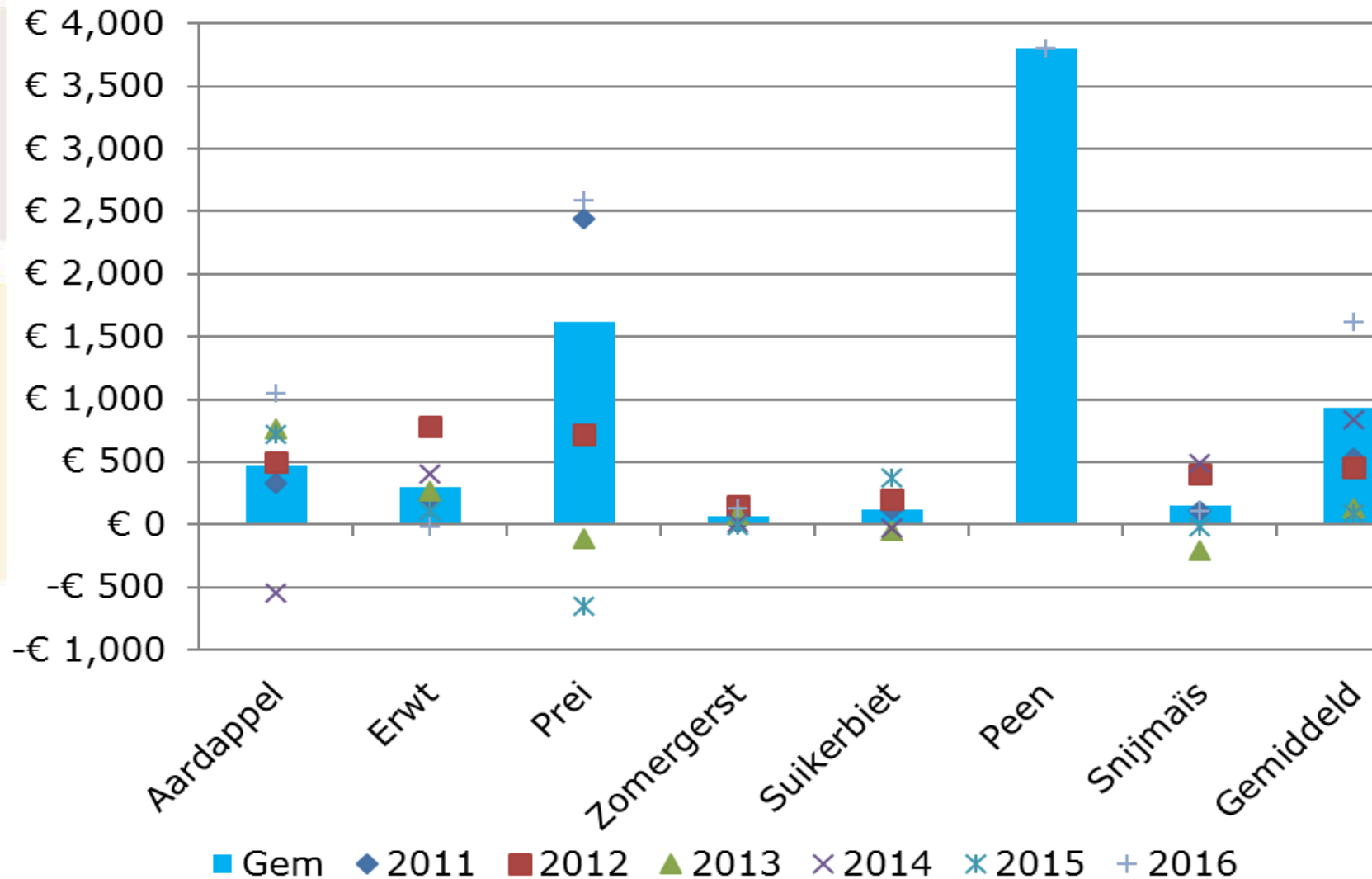
Bodemkwaliteit op zand Vredepeel

- 2011-2016
- **STANDAARD:**
  - normale o.s. aanvoer
- **LAAG:**
  - geen organische mest
- Start vergelijking 2005

Marktbare opbrengst Aardappel (kg/ha)

Verschil bruto opbrengst Standaard – Laag

Waarde van een kg EOS

Verskil EOS-aanvoer
Standaard - Laag
900 kg/ha

Saldoverschil
Standaard - Laag
472 €/ha
(65-1600 €/ha)

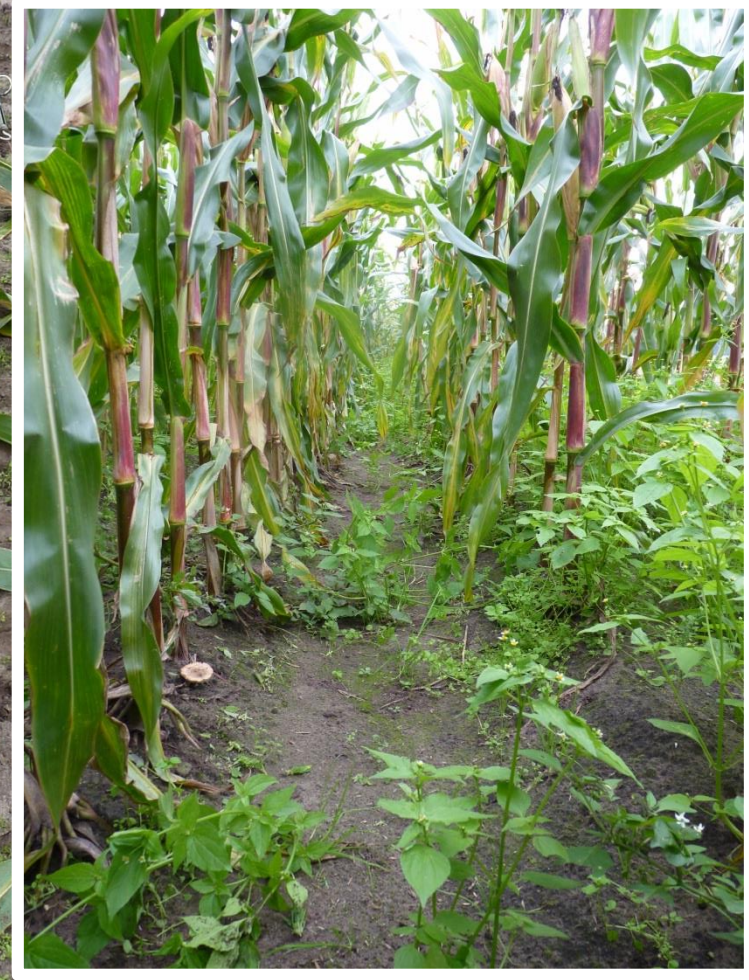
Waarde 1 kg EOS
€ 0,50
(€ 0,07 – 1.80)

Waarde van organische meststoffen

Organische stof aanvoeren loont!

- Varkensdrijfmest
- Runderdrijfmest 22 euro/ton
- Vaste mest 53 euro/ton
- Compost 90 euro/ton

- Stro achterlaten 90 euro/ton
- Groenbemester 400 euro/ha

Extreme omstandigheden Voorbeeld droge zomer 2013

Extreme omstandigheden

Voorbeeld droge zomer 2013

Gangbaar

15.2 t/ha

16.4 t/ha

Vredepeel

Bodemgezondheid 2013

Bodemkwaliteit op zand 2011-2016

Biologisch

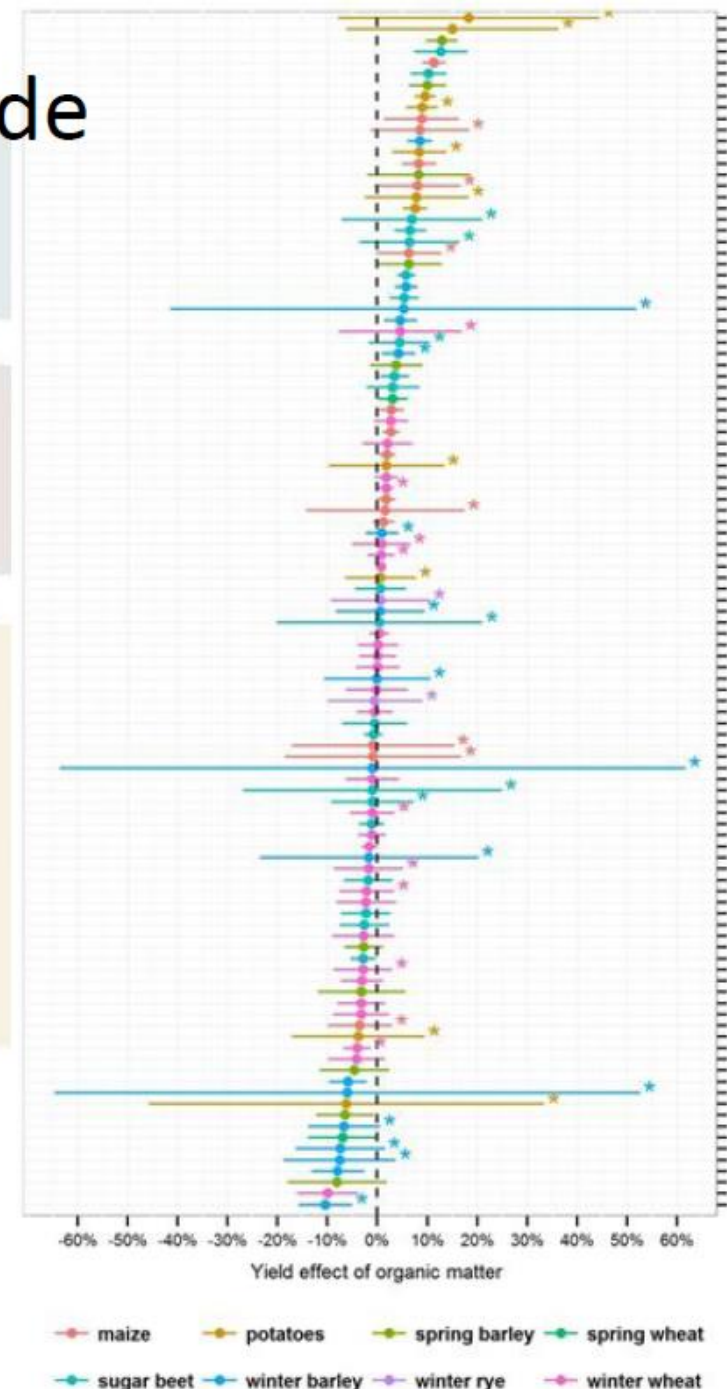
17.2 t/ha

16.6 t/ha

(1) Verhogen ORG inputs de haalbare opbrengst?

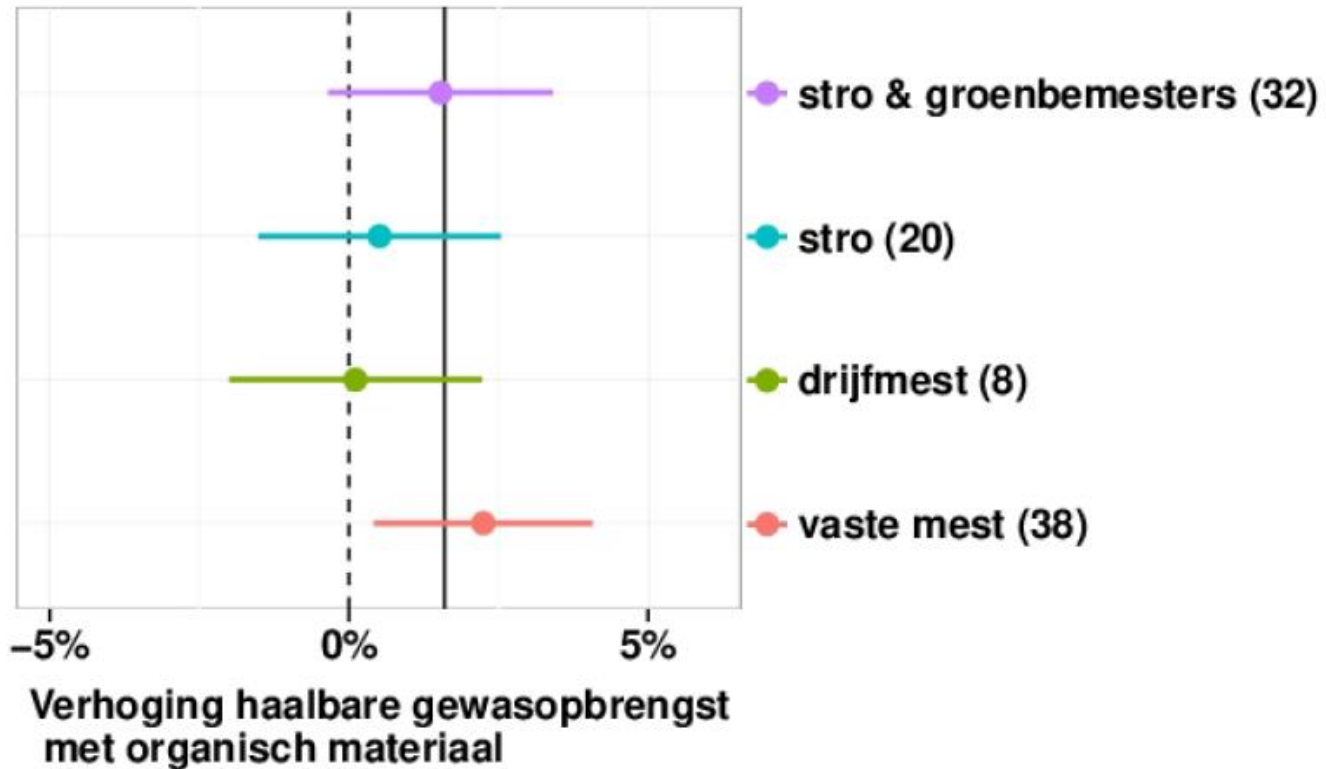
Rest-effect ('buiten NPK')
van organische stof
op gewasopbrengst :
van -10 tot +18%

Hijbeek *et al* 2017. Do organic inputs matter – a meta-analysis of additional yield effects for arable crops in Europe. Plant and Soil

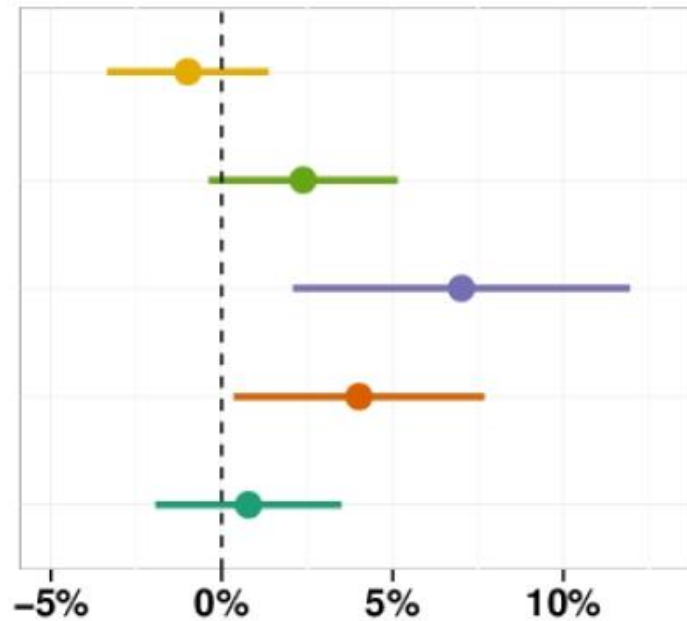

Per type ORG input

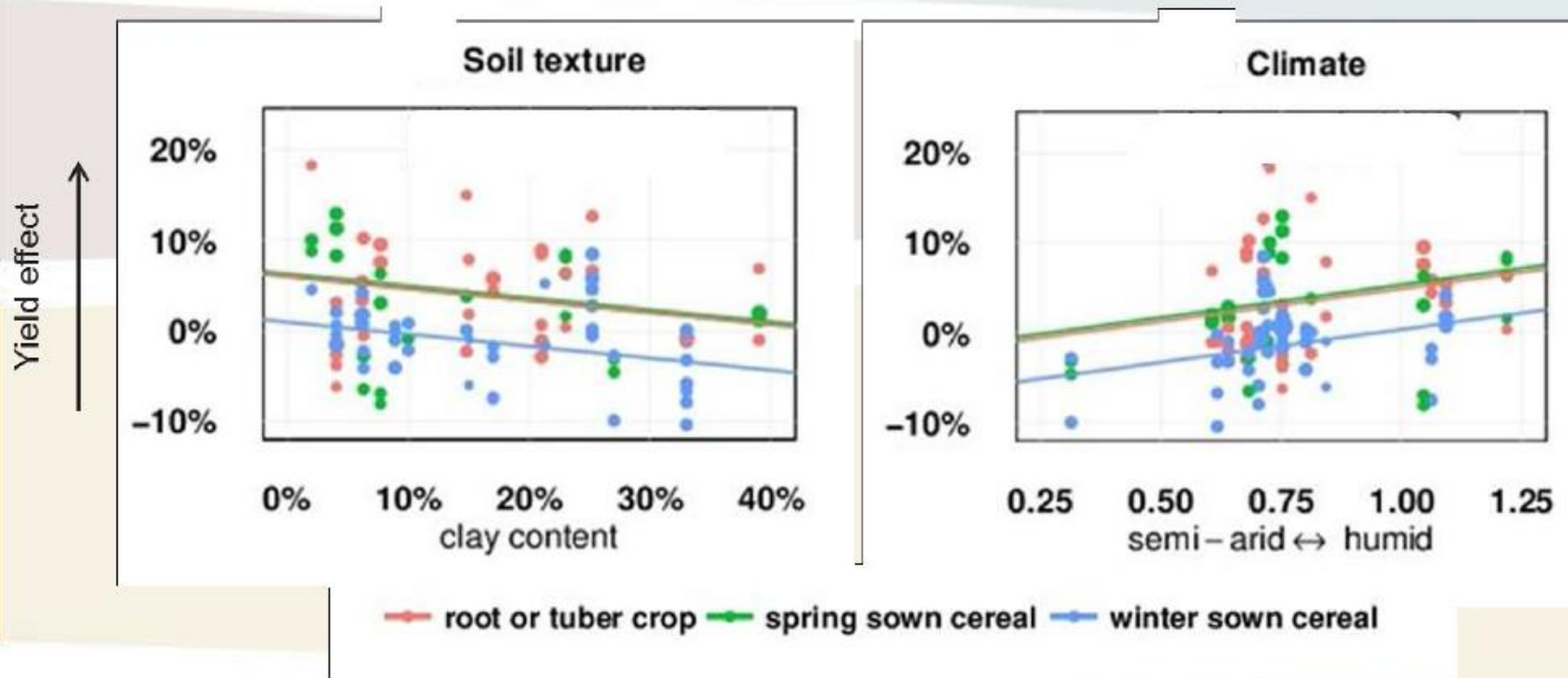
Per gewas-groep

verhoging van haalbare opbrengst
door organisch materiaal

- tarwe (31)
- suikerbiet (21)
- aardappelen (11)
- mais (15)
- gerst (27)

Interactie met textuur en klimaat

Organische stofaanvoer en nutriëntenverliezen

Positief

- Binding aan CEC - vastlegging in bodemleven
- Geleidelijke vrijkomen nutriënten

Negatief

- Mineralisatie en uitspoeling wanneer geen gewas
- Hogere N₂O-emissie

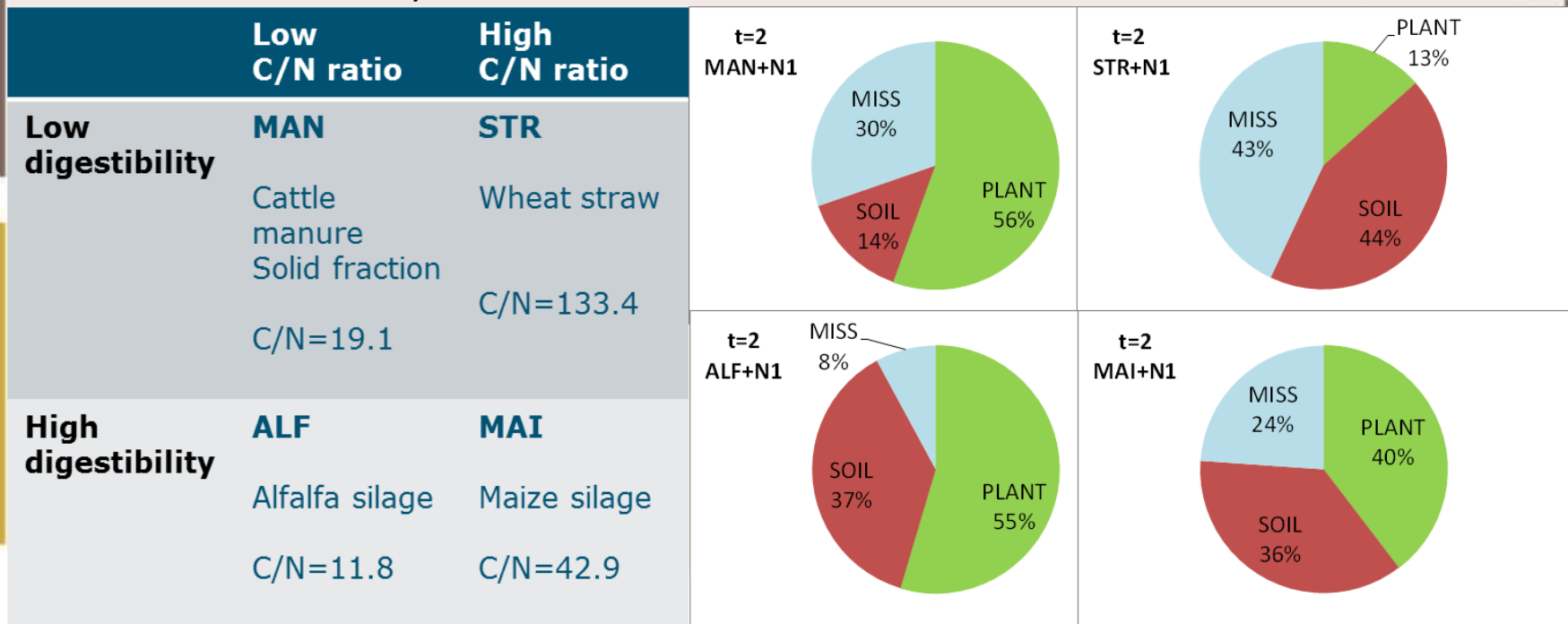
Resultaat afhankelijk van:

- bodemkwaliteit
- soort aanvoer: afbreekbaarheid, C/N-verhouding
- minerale N bemesting
- gewas en vruchtwisseling
- weersomstandigheden, ...

Organische stofaanvoer, stikstofbemesting en stikstofverliezen

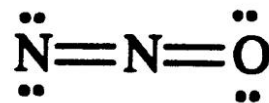
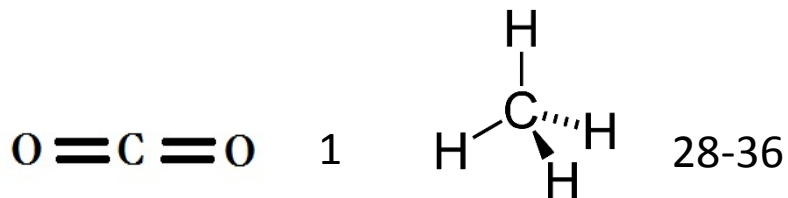
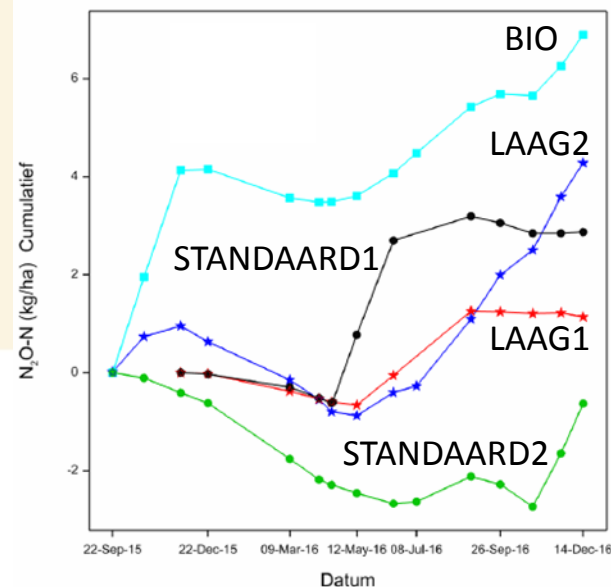
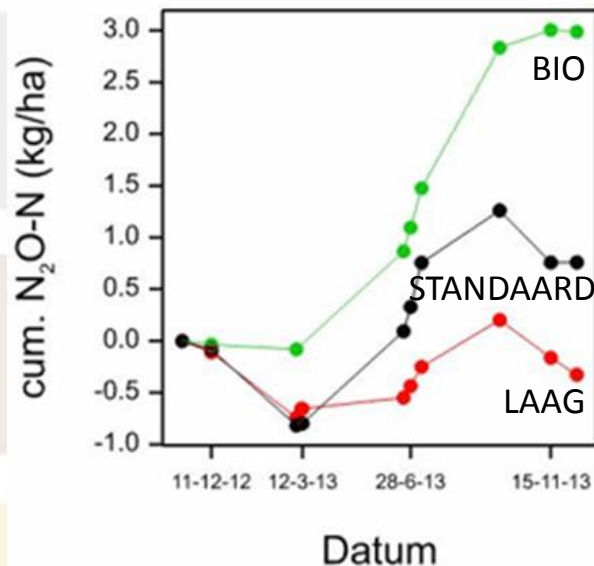
Lot gelabelde 15N: bodem, plant en verdwenen (toevoeging is 38%)

Verteerbaarheid en C/N ratio

Bodemorganische stof en broeikasgasemissies

- N₂O emissie sterk afhankelijk
  - aanwezig minerale stikstof,
  - aanwezig organische stof,
  - vochtgehalte bodem,
  - bodemverdichting
- Methaanemissie vaak negatief
- N₂O emissie regelmatig hoger bij hogere organisch stofgehaltes,
  - variatie groot

Afbraak van organische stof te beïnvloeden met grondbewerking

- Minder intensief
  - Minder (diep) ploegen
  - Niet kerende grondbewerking
- Minder grondbewerkingen
  - Ultieme vorm: no till

Conclusies

- Organische stof van groot belang voor duurzame aardappelteelt
- Kijk niet naar organisch stofgehalte alleen
  - Kwaliteit organische stof van belang
- Zorg voor voldoende aanvoer
  - Gewasresten, groenbemesters, mest, compost
- Houdt rekening met negatieve effecten
- Denk ook aan beperking organische stof afbraak

